

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (kahdeksas jaosto)

3 päivänä lokakuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Asetus (EY) N:o 2201/2003 – Toimivalta tutkia avioerohakemus – Toimivalta vanhempainvastuuta ja elatusvelvollisuutta koskeissa asioissa avioparin alaikäisen lapsen osalta – Asian saattaminen vireille sen valtion tuomioistuimessa, jonka kansalaisia asianosaiset ovat – 3 artiklan 1 kohdan b alakohta – Alaikäisen lapsen ja vanhempien asuinpaikka toisessa jäsenvaltiossa – 12 artiklan 1 kohdan b alakohta – Oikeuspaikkasopimus – 17 artikla – Toimivallan tutkiminen – Vanhempainvastuun käsite

Asiassa C-759/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Judecătoria Rădăuți (Rădăuți ensimmäisen asteen tuomioistuin, Romania) on esittänyt 19.11.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 3.12.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

OF

vastaan

PG,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja F. Biltgen sekä tuomarit J. Malenovský ja C. G. Fernlund (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Romanian hallitus, asiamiehinään E. Gane, L. Lițu ja C.-R. Canțăr,
- Euroopan komissio, asiamiehinään M. Wilderspin ja L. Radu Bouyon,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian perustellulla määräyksellä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 99 artiklan mukaisesti,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: romania.

määräyksen

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL 2003, L 338, s. 1) 2 artiklan 7 alakohdan ja 3 artiklan 1 kohdan sekä 12 ja 17 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat OF ja PG ja jossa on kyse avioerohakemuksesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 2201/2003

- 3 Asetuksen N:o 2201/2003 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan, riippumatta siitä millaisessa tuomioistuimessa asiaa käsitellään, siviilioikeudellisissa asioissa, jotka liittyvät:

--

b) vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen.

2. Edellä 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuihin asioihin kuuluvat erityisesti:

a) oikeus lapsen huoltoon ja tapaamisoikeus;

--

3. Tätä asetusta ei sovelleta seuraaviin asioihin:

--

e) elatusvelvoitteet;

--”

- 4 Kyseisen asetuksen 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

--

7) ’vanhempainvastuulla’ oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella. Ilmaisuihin käsittää erityisesti oikeuden lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuden;

--

9) 'oikeu[della] lapsen huoltoon' lapsesta huolehtimiseen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, varsinkin oikeutta päättää lapsen asuinpaikasta;

– –”

5 Mainitun asetuksen 3 artiklan otsikko on ”Yleinen toimivalta”, ja sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Puolisoiden avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevassa asiassa ovat toimivaltaisia sen jäsenvaltion tuomioistuimet,

a) jonka alueella:

- puolisoiden asuinpaikka on, tai
- puolisoiden viimeinen asuinpaikka oli, jos toinen puolisoista asuu siellä edelleen, tai
- vastaajan asuinpaikka on, tai
- jommankumman puolison asuinpaikka on, jos puoliset jättävät yhteisen hakemuksen, tai
- hakijan asuinpaikka on, jos hän on asunut siellä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen hakemuksen tekemistä, taikka
- hakijan asuinpaikka on, jos hän on asunut siellä vähintään kuuden kuukauden ajan välittömästi ennen hakemuksen tekemistä ja hän on joko kyseisen jäsenvaltion kansalainen tai, jos kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, hänen 'kotipaikkansa' on siellä;

b) jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat tai, jos kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, jossa on kummankin puolison 'kotipaikka’.”

6 Saman asetuksen 12 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikeuspaikkasopimus”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka käyttävät 3 artiklan nojalla toimivaltaa avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan hakemuksen osalta, ovat toimivaltaisia kyseiseen hakemukseen liittyvässä vanhempainvastuuta koskevassa asiassa kun:

a) ainakin toisella puolisoista on vanhempainvastuu lapsesta;

ja

b) kyseisten tuomioistuinten toimivalta on puolisoiden ja vanhempainvastuunkantajien nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksymä asian vireillepanoajankohtana ja toimivalta on lapsen edun mukainen.

– –”

7 Asetuksen N:o 2201/2003 17 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos jäsenvaltion tuomioistuimessa nostettu kanne koskee asiaa, jossa se ei tämän asetuksen mukaan ole toimivaltainen mutta jonka toisen jäsenvaltion tuomioistuin on tämän asetuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia käsittelemättä.”

Asetus (EY) N:o 4/2009

- 8 Toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskeissa asioissa 18.12.2008 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009 (EUVL 2009, L 7, s. 1) 3 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Elatusvelvoitteita koskeissa asioissa ovat jäsenvaltioissa toimivaltaisia:

- a) vastaajan asuinpaikan tuomioistuin, tai
- b) velkojan asuinpaikan tuomioistuin, tai
- c) tuomioistuin, jolla siihen sovellettavan lainsäädännön mukaisesti on toimivalta ratkaista henkilön oikeudellista asemaa koskeva kanne, jos elatusta koskeva vaatimus on liitännäinen tähän kanteeseen nähden, paitsi jos tämä toimivalta perustuu yksinomaan osapuolen kansalaisuuteen, tai
- d) tuomioistuin, jolla siihen sovellettavan lainsäädännön mukaisesti on toimivalta ratkaista vanhempainvastuuta koskeva kanne, jos elatusta koskeva vaatimus on liitännäinen tähän kanteeseen nähden, paitsi jos tämä toimivalta perustuu yksinomaan osapuolen kansalaisuuteen.”

Romanian oikeus

- 9 Siviiliprosessilain (Codul de procedură civilă), joka on annettu lailla nro 134/2010 (Legea nr. 134/2010; Monitorul Oficial al României, osa I, nro 247, 10.4.2015; jäljempänä siviiliprosessilaki), 915 §:ssä vahvistetaan säännöt, joiden perusteella määritetään se Romanian tuomioistuin, joka on toimivaltainen ratkaisemaan avioerohakemuksen.

- 10 Siviiliprosessilain 919 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jos puolisoilla on ennen avioliittoa tai sen aikana syntyneitä tai adoptoituja alaikäisiä lapsia, tuomioistuin antaa ratkaisun vanhempainvastuun käyttämisestä sekä vanhempien osallistumisesta lasten kasvatukseen ja koulutukseen liittyviin menoihin, vaikka tämä ei olisi avioerohakemuksen kohteena”.

- 11 Siviiliprosessilain 130 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Asianosaiset voivat vedota tuomioistuimen toimivallan puuttumiseen, tai tuomioistuin voi ottaa sen huomioon missä tahansa asian käsittelyn vaiheessa.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 12 OF ja PG, jotka ovat Romanian kansalaisia, avioituivat Romaniassa vuonna 2000. Heidän liitostaan syntyi lapsi seuraavana vuonna.
- 13 Pian lapsen syntymän jälkeen OF ja PG asettuivat lapsen kanssa asumaan Italiaan.
- 14 Tribunale di Aosta (Aostan alioikeus, Italia) vahvisti 21.11.2012 puolisoiden asumuseron ja myönsi lapsen huoltajuuden yksinomaan tämän äidille PG:lle sekä määräsi tämän isän OF:n maksamaan elatusapua lapsensa hyväksi. Kyseinen tuomioistuin myös vahvisti isän tapaamisoikeutta koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

- 15 Viimeksi mainittu jätti 3.9.2018 ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle Judecătoria Rădăuţilor (Rădăuţiin ensimmäisen asteen tuomioistuin, Romania) avioerohakemuksen.
- 16 Kyseinen tuomioistuin toteaa, että asianosaiset ovat luoneet kestäviä siteitä italialaiseen yhteiskuntaan ja että lapsi, joka on nyttemmin 17-vuotias, on asunut äitinsä kanssa Italiassa puolentoista vuoden iästä lähtien.
- 17 Mainittu tuomioistuin toteaa myös, että asianosaiset eivät ole esittäneet kirjallista sopimusta, jossa se nimettäisiin tuomioistuimeksi, jolla on toimivalta ratkaista kyseinen avioerohakemus. Se korostaa, että vaikka hakija ilmoitti ainoastaan vastapuolen osoitteen Romaniassa mainitsematta tämän asuinpaikan osoitetta Italiassa, vastapuolen haastamista koskeva menettely suoritettiin silti siviiliprosessilain mukaisesti, sillä vastapuolen äiti oli allekirjoittanut istuntoon saapumista koskevaan kutsuun liitetyn vastaanottotodistuksen. Lisäksi sama tuomioistuin oli liittänyt asiakirja-aineistoon vastapuolen puhelinnumeron, jotta hänet voidaan tavoittaa.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että vaikka hakija ei ole esittänyt vanhempainvastuuta ja elatusvelvoitetta koskevia vaatimuksia lapsen osalta, kyseisen tuomioistuimen on siviiliprosessilain mukaan toteutettava tätä koskevat toimenpiteet.
- 19 Kyseinen tuomioistuin pohtii, onko sillä toimivalta ratkaista avioerohakemus ja toteuttaa vanhempainvastuuta ja elatusvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä, kun asianosaiset eivät ole sopineet tästä nimenomaisesti.
- 20 Mainittu tuomioistuin toteaa, että sen mukaan avioeroasiassa toimivaltainen tuomioistuin on mahdollista valita vain asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa lueteltujen tuomioistuinten joukosta jommankumman asianosaisen tai mahdollisesti molempien heistä asuinpaikan perusteella, kuten ilmenee konjunktion ”tai” käyttämisestä kyseisessä säännöksessä. Tällaista valinnanmahdollisuutta ei sitä vastoin ole yhtäältä kyseisessä säännöksessä nimettyjen tuomioistuinten ja toisaalta kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat, tuomioistuimen välillä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan lainsäätäjän tarkoituksena on ollut antaa etusija asianosaisten asuinpaikkaan perustuvaan toimivaltaan heidän yhteiseen kansalaisuuteensa perustuvaan toimivaltaan nähden.
- 21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että koska kyse on ”avioerosta, johon liittyy alaikäinen lapsi” ja koska asianosaiset eivät ole sopineet nimenomaisesti toimivaltaisen tuomioistuimen valinnasta, sen on annettava asetukselle N:o 2201/2003 etusija kansalliseen oikeuteen nähden ja otettava omasta aloitteestaan huomioon peruste, jonka mukaan romanialaiset tuomioistuimet eivät ole kansainvälisesti toimivaltaisia. Kyseisen tuomioistuimen mukaan asianosaisten asuinpaikkajäsenvaltion tuomioistuimella on paremmat edellytykset asian selvittämiseen. Mainittu tuomioistuin lisää, että asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklasta käy ilmi, että jos asianosaisten asuinpaikka on jäsenvaltiossa ja jos he valitsevat avioeroasiassa toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi sen jäsenvaltion tuomioistuimen, jonka kansalaisia he molemmat ovat, kyseisestä tuomioistuimesta ei tule automaattisesti toimivaltaista ratkaisemaan vanhempainvastuuta ja elatusvelvollisuutta koskevia asioita.
- 22 Tässä tilanteessa Judecătoria Rădăuţi on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se, että vastapuoli ei ole esittänyt väitettä, jonka mukaan romanialaiset tuomioistuimet eivät olisi kansainvälisesti toimivaltaisia antamaan ratkaisua asiassa, jonka kohteena on ’avioero ja alaikäinen lapsi’, vastaa hänen hiljaista suostumustaan siihen, että asian ratkaisee tuomioistuin, jossa hakija on saattanut asian vireille, jos asianosaisten asuinpaikka on jossain toisessa jäsenvaltiossa (tässä tapauksessa Italiassa) ja avioerohakemus on esitetty sen valtion tuomioistuimelle, jonka kansalaisia asianosaiset ovat?

- 2) Onko asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohtaa ja 17 artiklaa tulkittava siten, että tuomioistuimen on otettava omasta aloitteestaan huomioon peruste, jonka mukaan romanialaiset tuomioistuimet eivät ole kansainvälisesti toimivaltaisia antamaan ratkaisua 'avioerosta ja alaikäisestä lapsesta', tai että se voi ottaa tällaisen perusteen huomioon, jos jossain toisessa jäsenvaltiossa (tässä tapauksessa Italiassa) asuvat asianosaiset eivät ole tehneet sopimusta toimivaltaisen tuomioistuimen valinnasta (mistä seuraa, että hakemus hylätään sillä perustella, että se ei kuulu romanialaisten tuomioistuinten toimivaltaan), *ensisijaisesti* siviiliprosessikoodeksin (Codul de procedură civilă) 915 §:n 2 momentin säännöksiin nähden, joiden mukaan voidaan ottaa huomioon väite, jonka mukaan Judecătoria Rădăuți ei ole yksinomaista alueellista toimivaltaa (sillä seurauksella, että asian ratkaisemista koskevasta toimivallasta kieltäytytään Judecătoria Sectorului 5 Bucureștin (Bukarestin alueen 5 ensimmäisen asteen tuomioistuin, Romania) hyväksi ja että annetaan ratkaisu asiakysymyksestä), kun otetaan erityisesti huomioon, että kyseiset säännökset ovat epäedullisempia kuin kansallisen oikeusjärjestyksen säännökset (siviiliprosessikoodeksin (Codul de procedură civilă) 915 §:n 2 momentti)?
- 3) Onko asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 1 kohdan b alakohdan ilmaisu 'kyseisten tuomioistuinten toimivalta on puolisoiden ja vanhempainvastuunkantajien nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksymä asian vireillepanoajankohtana' tulkittava siten, että jos asianosaiset, jotka asuvat jossain toisessa jäsenvaltiossa (tässä tapauksessa Italiassa), valitsevat toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi antamaan ratkaisun avioerohakemuksesta sen valtion tuomioistuimen, jonka kansalaisia he ovat (Judecătoria Rădăuți), tästä tulee automaattisesti toimivaltainen antamaan ratkaisu vaatimuksista, jotka liittyvät 'vanhempien valtuuksien käyttöön, lapsen asuinpaikkaan sekä sen määrittämiseen, miten vanhemmat osallistuvat lapsen kasvatukseen ja koulutukseen liittyviin menoihin'?
- 4) Onko asetuksen N:o 2201/2003 2 artiklan 7 alakohdan ja 12 artiklan käsitettä 'vanhempainvastuu' tulkittava siten, että se käsittää myös siviilikodeksin (Codul civil) 483 §:n käsitteen 'vanhempien valtuudet', siviilikodeksin 400 §:n käsitteen 'lapsen asuinpaikka' ja siviilikodeksin 402 §:n käsitteen 'vanhempien osallistuminen lapsen kasvatukseen ja koulutukseen liittyviin menoihin'?"

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 23 Jos ennakkoratkaisukysymykseen annettava vastaus on selvästi johdettavissa oikeuskäytännöstä tai jos ennakkoratkaisukysymykseen annettavasta vastauksesta ei ole perusteltua epäilystä, unionin tuomioistuin voi työjärjestyksensä 99 artiklan nojalla esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan milloin tahansa päättää ratkaista asian perustellulla määräyksellä.
- 24 Nyt käsiteltävässä asiassa on sovellettava kyseistä säännöstä.

Ensimmäinen kysymys

- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että avioerohakemuksen yhteydessä on niin, että kun hakija saattaa asian sen jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat, tuomioistuimen käsiteltäväksi, vaikka heidän asuinpaikkansa sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, se, että vastapuoli ei vetoa kansainvälisen toimivallan puuttumiseen, tarkoittaa hänen hyväksyvän hiljaisesti kyseisen tuomioistuimen toimivallan.
- 26 Tältä osin on mainittava, että asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdassa, jossa vahvistetaan yleiset toimivaltaperusteet avioliittoa koskevissa asioissa, ei säädetä siitä, että vastaajan olisi välttämättä hyväksyttävä kantajan valitsema tuomioistuin.

- 27 Sen sijaan mainitun 3 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa luetellaan useita toimivaltaperusteita, joiden välillä ei ole hierarkiaa, joten kaikki kyseisessä säännöksessä mainitut kriteerit ovat vaihtoehtoisia (tuomio 16.7.2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, 48 kohta).
- 28 Unionin tuomioistuin on myös todennut, että toimivallan jakamista koskevan järjestelmän, josta asetuksessa N:o 2201/2003 säädetään aviosuhteen purkamisen osalta, tarkoituksena ei ole tehdä mahdolltomaksi, että usea tuomioistuin on toimivaltainen. Siinä säädetään päinvastoin nimenomaisesti, että usea tuomioistuin voi olla samanaikaisesti toimivaltainen, eikä niiden välille ole säädetty hierarkiaa (tuomio 16.7.2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, 49 kohta).
- 29 Tästä seuraa, että sen jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat asianosaiset ovat, eli tässä tapauksessa Romanian tuomioistuimilla on asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla toimivalta ratkaista hakijan vireille saattama avioerohakemus.
- 30 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että avioerohakemuksen yhteydessä on niin, että kun hakija saattaa asian sen jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat puolisot ovat, tuomioistuimen käsiteltäväksi, vaikka heidän asuinpaikkansa sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, kyseisellä tuomioistuimella on toimivalta ratkaista avioerohakemus kyseisen säännöksen b alakohdan nojalla. Koska vastapuolen suostumusta ei vaadita, ei ole tarpeen tutkia, merkitseekö se, ettei vastapuoli ole vedonnut toimivallan puuttumiseen, sen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, toimivallan hiljaista hyväksymistä.

Toinen kysymys

- 31 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään pääasiallisesti, onko asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohtaa ja 17 artiklaa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa siitä, että avioparilla, jonka avioliiton purkamista haetaan, on alaikäinen lapsi, on seurauksena se, että jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat asianosaiset ovat, tuomioistuin, jossa asia on saatettu vireille, voi tai sen pitää ottaa omasta aloitteestaan huomioon kansainvälisen toimivallan puuttumista koskeva peruste, jos asianosaiset eivät ole sopineet sen toimivallasta.
- 32 Tältä osin on muistutettava, että asetuksen N:o 2201/2003 tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi ja sen perustana olevan vastavuoroisen luottamuksen periaatteen mukaisesti kunkin tuomioistuimen on tämän asetuksen 17 artiklan mukaisesti tutkittava toimivaltaisuutensa (tuomio 16.1.2019, Liberato, C-386/17, EU:C:2019:24, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 33 Kuten vastauksena ensimmäiseen kysymykseen todettiin, asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdassa ei edellytetä asianosaisten sopivan siitä, missä tuomioistuimessa asia voidaan saattaa vireille.
- 34 On myös korostettava, että koska kyseisen asetuksen tavoitteena on taata oikeusvarmuus, sen 6 artiklassa säädetään pääasiallisesti, että saman asetuksen 3–5 artiklassa tarkoitettu toimivalta on yksinomaista (tuomio 16.7.2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, 48 kohta).
- 35 Koska se, että kyseisellä avioparilla on alaikäinen lapsi, ei kuulu kyseisissä 3–5 artiklassa vahvistettuihin toimivaltaperusteisiin ja koska pääasiassa kyseessä olevan kaltainen tilanne ei kuulu asetuksen N:o 2201/2003 7 artiklan, jossa säädetään jäännöstoimivallasta siltä varalta, ettei vaatimus koske mainituissa 3–5 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, soveltamisalaan, on katsottava, ettei tämä seikka ole merkityksellinen toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämiseksi.

- 36 Niinpä pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa on niin, että koska tuomioistuin, jossa asia on saatettu vireille, on asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla toimivaltainen, kyseinen tuomioistuin ei voi ottaa huomioon kansainvälisen toimivallan puuttumista koskevaa perustetta.
- 37 Toiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohtaa ja 17 artiklaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa sillä, että avioparilla, jonka avioliiton purkamista haetaan, on alaikäinen lapsi, ei ole merkitystä sen tuomioistuimen määrittämiseksi, jolla on toimivalta ratkaista avioerohakemus. Koska jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat, tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi hakija on saattanut asian, on toimivaltainen antamaan ratkaisun kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla, kyseinen tuomioistuin ei voi ottaa huomioon kansainvälisen toimivallan puuttumista koskevaa perustetta, vaikka asianosaiset eivät olisi sopineet tuomioistuimen valinnasta.

Kolmas kysymys

- 38 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään pääasiallisesti, onko asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 1 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että kun jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat, tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi hakija on saattanut asian, on asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla toimivaltainen ratkaisemaan avioeroasian, kyseisen 12 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetty edellytys toimivallan hyväksymisestä täyttyy, joten kyseinen tuomioistuin tulee automaattisesti toimivaltaiseksi ratkaisemaan kyseessä olevaan lapseen liittyvää vanhempainvastuuta ja elatusvelvollisuutta koskevat kysymykset.
- 39 On muistutettava, että lapsen edun turvaamiseksi ja etusijan antamiseksi läheisyysperiaatteelle asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklassa säädetään sen jäsenvaltion tuomioistuinten, jossa lapsella on asuinpaikka, yleisestä toimivallasta (ks. vastaavasti tuomio 15.2.2017, W ja V, C-499/15, EU:C:2017:118, 51 ja 52 kohta).
- 40 Kuten asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 1 kohdan b alakohdan sanamuodosta selkeästi ilmenee, siinä säädetään mahdollisuudesta sopia, että vanhempainvastuuta koskeva toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa toimivaltaa käytetään kyseisen asetuksen 3 artiklan nojalla avioliiton purkamista koskevan vaatimuksen ratkaisemiseksi (ks. vastaavasti tuomio 12.11.2014, L, C-656/13, EU:C:2014:2364, 42 kohta). Niinpä tuomioistuin, joka on kyseisen 12 artiklan 1 kohdan nojalla toimivaltainen, on asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan d alakohdan nojalla toimivaltainen myös ratkaisemaan elatusvelvollisuutta koskevan asian, jos elatusta koskeva vaatimus on liitännäinen vanhempainvastuuta koskevaan vaatimukseen nähden (tuomio 15.2.2017, W ja V, C-499/15, EU:C:2017:118, 48 kohta).
- 41 Mainitussa 12 artiklan 1 kohdassa edellytetään kuitenkin sen toteen näyttämistä, että sinä ajankohtana, kun asia saatetaan vireille tuomioistuimessa, kaikki asianosaiset ovat nimenomaisesti tai muuten yksiselitteisesti hyväksyneet tuomioistuimen toimivallan vanhempainvastuuta koskevista asioista.
- 42 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa menettelyssä, jonka kohteena ei ole vanhempainvastuu vaan ainoastaan avioliiton purkaminen ja jossa vastapuoli ei ole vastannut asiassa, on todettava, ettei hakija eikä vastapuoli ole nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksynyt tuomioistuimen toimivaltaa ratkaista vanhempainvastuuta koskevat kysymykset.
- 43 Näin ollen tässä tilanteessa tuomioistuinta, jolla on toimivalta ratkaista avioerohakemus asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla, ei voida pitää kyseisen asetuksen 12 artiklan nojalla toimivaltaisena – ja varsinkaan automaattisesti toimivaltaisena – ratkaisemaan vanhempainvastuuta ja elatusvelvollisuutta koskevia kysymyksiä kyseisen alaikäisen lapsen osalta.

- 44 Tämä tulkinta saa tukea unionin tuomioistuimen presidentin 16.1.2018 antamasta määräyksestä PM (C-604/17, ei julkaistu, EU:C:2018:10, 29 kohta), jossa todettiin, että asetuksen N:o 2201/2003 sanamuodosta seuraa, että jäsenvaltion tuomioistuin, joka on kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla toimivaltainen ratkaisemaan aviopuolisoiden, jotka ovat kyseisen jäsenvaltion kansalaisia, avioeroa koskevan hakemuksen, ei sitä vastoin ole toimivaltainen lausumaan kyseisten puolisoitten lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, jos lapsen saman asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu asuinpaikka on muussa jäsenvaltiossa sinä ajankohtana, kun asia saatetaan vireille kyseisessä tuomioistuimessa, ja jos mainitun tuomioistuimen toimivaltaisuutta saman asetuksen 12 artiklan perusteella koskevat edellytykset eivät täyty, kun otetaan huomioon lisäksi se, ettei myöskään pääasian olosuhteista seuraa, että kyseinen toimivalta voisi perustua saman asetuksen muihin artikloihin.
- 45 Näin ollen kolmanteen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 1 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että kun jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat, tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi hakija on saattanut asian, on asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla toimivaltainen ratkaisemaan avioeroasian, kyseisen 12 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetyn edellytyksen toimivallan hyväksymisestä ei voida katsoa täyttyneen, kun menettelyn kohteena ei ole vanhempainvastuu eikä vastapuoli ole vastannut asiassa. Tässä tilanteessa tuomioistuin, jossa asia on pantu vireille ja jolla on toimivalta ratkaista puolisoitten avioeroa koskeva asia, ei ole asetuksen N:o 4/2009 12 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 3 artiklan d alakohdan nojalla toimivaltainen ratkaisemaan kyseiseen lapseen liittyviä vanhempainvastuuta ja elatusvelvollisuutta koskevia kysymyksiä.

Neljäs kysymys

- 46 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee neljännellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko asetuksessa N:o 2201/2003 tarkoitettua vanhempainvastuun käsitettä tulkittava siten, että se kattaa kyseessä olevan kansallisen oikeuden mukaiset käsitteet ”vanhempien valtuudet”, ”lapsen asuinpaikka” ja ”vanhempien osallistuminen lapsen kasvatukseen ja koulutukseen liittyviin menoihin”.
- 47 On muistutettava, että kun unionin tuomioistuin käyttää SEUT 267 artiklaan perustuvaa toimivaltaansa, sillä on toimivalta lausua pelkästään perussopimusten ja Euroopan unionin toimielinten toimien tulkinnasta eikä sen tehtävänä ole arvioida kansallisen oikeuden säännöksiä.
- 48 Hyödyllisen vastauksen antamiseksi kansalliselle tuomioistuimelle on viitattava asetuksen N:o 2201/2003 1 artiklaan, jossa täsmennetään kyseisen asetuksen soveltamisala ja jonka 1 kohdan b alakohdassa säädetään, että asetusta sovelletaan vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen liittyviin asioihin, ja jonka 2 kohdassa säädetään, että kyseisiin asioihin kuuluvat erityisesti oikeus lapsen huoltoon ja tapaamisoikeus.
- 49 Vanhempainvastuun käsite määritellään asetuksen N:o 2201/2003 2 artiklan 7 alakohdassa siten, että se käsittää oikeudet ja velvollisuudet, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella, erityisesti oikeuden lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuden.
- 50 Käsite ”oikeus lapsen huoltoon” määritellään asetuksen N:o 2201/2003 2 artiklan 9 alakohdassa siten, että sillä tarkoitetaan lapsesta huolehtimiseen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, varsinkin oikeutta päättää lapsen asuinpaikasta.
- 51 Unionin tuomioistuin on todennut yhtäältä, että ilmaisun ”erityisesti” käyttäminen asetuksen N:o 2201/2003 1 artiklan 2 kohdassa merkitsee, että kyseiseen säännökseen sisältyvä luettelo on luonteeltaan viitteellinen, ja toisaalta, että kyseisen asetuksen 2 artiklan 7 alakohdassa tarkoitettu vanhempainvastuu määritellään laajasti (tuomio 27.11.2007, C, C-435/06, EU:C:2007:714, 30 ja 49 kohta).

- 52 Tästä seuraa, että asetuksen N:o 2201/2003 2 artiklan 7 alakohdassa tarkoitettu vanhempainvastuun käsite kattaa erityisesti kaikki oikeutta lapsen huoltoon ja tämän asuinpaikkaa koskevat päätökset.
- 53 Kuten asetuksen N:o 2201/2003 1 artiklan 3 kohdan e alakohdasta ilmenee, asetusta ei sovelleta elatusvelvoitteisiin. Ne kuuluvat sitä vastoin asetuksen N:o 4/2009 soveltamisalaan.
- 54 Neljänteen kysymykseen on edellä esitetyn perusteella vastattava, että asetuksessa N:o 2201/2003 tarkoitettua vanhempainvastuun käsitettä on tulkittava siten, että se kattaa muun muassa oikeutta lapsen huoltoon ja tämän asuinpaikkaa koskevat päätökset mutta ei vanhempien osallistumista lapsen kasvatukseen ja koulutukseen liittyviin menoihin, joka liittyy elatusvelvoitteen käsitteeseen ja kuuluu asetuksen N:o 4/2009 soveltamisalaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 55 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on määrännyt seuraavaa:

- 1) **Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että avioerohakemuksen yhteydessä on niin, että kun hakija saattaa asian sen jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat, tuomioistuimen käsiteltäväksi, vaikka heidän asuinpaikkansa sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, kyseisellä tuomioistuimella on toimivalta ratkaista avioerohakemus kyseisen säännöksen b alakohdan nojalla. Koska vastapuolen suostumusta ei vaadita, ei ole tarpeen tutkia, merkitseekö se, ettei vastapuoli ole vedonnut toimivallan puuttumiseen, sen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, toimivallan hiljaista hyväksymistä.**
- 2) **Asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohtaa ja 17 artiklaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa sillä, että avioparilla, jonka avioliiton purkamista haetaan, on alaikäinen lapsi, ei ole merkitystä sen tuomioistuimen määrittämiseksi, jolla on toimivalta ratkaista avioerohakemus. Koska jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat, tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi hakija on saattanut asian, on toimivaltainen antamaan ratkaisun kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla, kyseinen tuomioistuin ei voi ottaa huomioon kansainvälisen toimivallan puuttumista koskevaa perustetta, vaikka asianosaiset eivät olisi sopineet tuomioistuimen valinnasta.**
- 3) **Asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 1 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että kun jäsenvaltion, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat, tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi hakija on saattanut asian, on asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla toimivaltainen ratkaisemaan avioeroasian, kyseisen 12 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetyn edellytyksen toimivallan hyväksymisestä ei voida katsoa täyttyneen, kun menettelyn kohteena ei ole vanhempainvastuu eikä vastapuoli ole vastannut asiassa. Tässä tilanteessa tuomioistuin, jossa asia on pantu vireille ja jolla on toimivalta ratkaista puolisoiden avioeroa koskeva asia, ei ole toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa**

18.12.2008 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009 12 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 3 artiklan d alakohdan nojalla toimivaltainen ratkaisemaan kyseiseen lapseen liittyviä vanhempainvastuuta ja elatusvelvollisuutta koskevia kysymyksiä.

- 4) Asetuksessa N:o 2201/2003 tarkoitettua vanhempainvastuun käsitettä on tulkittava siten, että se kattaa muun muassa oikeutta lapsen huoltoon ja tämän asuinpaikkaa koskevat päätökset mutta ei vanhempien osallistumista lapsen kasvatukseen ja koulutukseen liittyviin menoihin, joka liittyy elatusvelvoitteen käsitteeseen ja kuuluu asetuksen N:o 4/2009 soveltamisalaan.**

Allekirjoitukset